

HRA O NAROZENÍ PÁNĚ, tzv. VYSOCKÁ

konec.18. stol. - poč. 19. stol.

Anonymní dramatický text

Nazývána též Vysocká vánoční hra.

Vánoční lidová hra nalezená ve Vysokém n. J. je jednou z pěti známých vánočních her z horního Pojizeří. Lze v nich nalézt podobnosti, v detailech se však podstatně liší. Lze předpokládat, že vysocká verze je z podkrkonošských vánočních her nejstarší. Anonymní rukopis bez data i bez titulu byl věnován Vlastivědnému muzeu ve Vysokém n. J. starostou V. E. Nečáskem. Originál rukopisu byl před 1962 ztracen, zachován je pouze opis pořizený Václavem Lukášem. Připomíná se i dnes neznámý opis ing. Josefa Róna. Protože dosud nebyly oba opisy porovnány, nelze přesně určit, zda vycházejí z téže rukopisné předlohy. Rukopisu chybí několik stránek (přepis má přes 2500 řádků), které lze přibližně doplnit popisem haratické vánoční hry zachycené Josefem Kochánkem a dalšími analogickými texty z regionu. Její předloha není dosud zjištěna, zřejmý je však vliv prozaického díla Martina Kochema *Veliký život Pána a Spasitele našeho Krista Ježíše* a je možné, že slavnostní nástup tří králů pochází z řádové školské inscenace. Ačkoli je hra podle místa nálezů označována jako „vysocká“, neexistuje důkaz pro to, že vznikla ve Vysokém n. J., nebo že tu byla inscenována.

Hra se drží tradičních postupů dramatizace Ježíšova narození, je do ní však zařazeno také několik scén odrážejících současný všední život (židovské výstupy, císařskou výzvu k sepsání obyvatelstva přinese pošta, Mariin příběh před narozením Ježíše). Děj hry je uvozen rajskou scénou, vyhnáním

z ráje, obrazem svatých otců v limbu (předpekli), pokračuje scénami zvěstování Panně Marii, navštívení Alžběty, hledání noclehu v Betlémě. Poté následují ústřední scény Ježíšova narození, t.j. scéna pastýřská, tříkrálová a dále útěk do Egypta. Do textu jsou pak vřazeny mezihry (přepadení lotry, setkání s pohany, rozmluva pohoršených židů, vraždění nemluvňátek, Herodova smrt) a hra končí návratem svaté rodiny do izraelské země.

Hra má přes 50 postav, obsahuje množství sólových i sborových zpěvních čísel (přibližně 70 replik určených ke zpěvu). V textu jsou specifické scénické poznámky, popisující akce obřadní (zvláštní nástup tří králů do hry, snímání a nasazování korun tří králů po klanění u jesliček, které provádí jejich vojenský doprovod, latinské zdravení zákoníků při příchodu k Herodovi), dále vojenské (pochod vojska před Herodem) a taneční nebo pantomimické. Byla-li hra inscenována, pak vyžadovala větší jevištní prostor v uzavřené místnosti (hospodský sál, radnice) s roztahovacími i padacími oponami a jednoduchou dekorací (jesle). Pěvecký chór byl nejspíše neustále přítomen před očima diváků.

Ve hře, zvláště v opovědníkových sermonech, do jisté míry i v replikách některých dramatických postav (Smrt, ďáblové), se projevuje lidová teologie, svérázně vysvětlující církevní nauku. Poukazem na eucharistickou přítomnost Ježíše Krista v tamějším chrámě hra souvisí s pojetím bohoslužby jako „zbožného cvičení“ (pia exercitia), což poukazuje na její barokní původ. Jistý rozpor mezi duchovní tendencí hry a její dobou, již osvícenským podmíněnou recepcí naznačuje opovědníková poznámka, že někteří přišli ne pro rozjímání, ale proto, aby se hře vysmáli.

Prameny a literatura

J. Kochánek: Hra o Narození Pána Krista, *Světazor* 11, č. 52, 29. 12. 1877, s. 618; F. Menčík: *Prostonárodní hry divadelní I*, Vánoční hry, Holešov 1894; F. Vodsed'álek: *Na výpravě za lidovou divadelní tvorbou v Podkrkonoší*, rkp. z 1945 uložený ve Vlastivědném muzeu ve Vysokém n. J., sign.: RK 47, s. 31; V. Černý: Barokní divadlo v Evropě, *Slovenské divadlo* 18, 1970, č. 3, s. 321n.; J. Kopecký: O staré divadlo (Deset kapitol o prospěšnosti kontinuity), *Divadelní revue* 1, 1990, č. 2, s. 3-29; V. Ron: Zakázaná edice (Jana Kopeckého edice Neznámé hry lidového divadla na podkladě dopisů učiteli Františku Sochorovi, s osobní vzpomínkou), *Divadelní revue* 6, 1995, č. 2, s. 81-83.

DČD I

Vojtěch Ron